

Stanovisko k Národnímu konventu

UNIE A JEJÍ OBRANYSCHOPNOST: VLIV GEOPOLITIKY, TRANSATLANTICKÝCH VZTAHŮ I TECHNOLOGICKÉHO VÝVOJE NA BEZPEČNOST EVROPSKÉHO KONTINENTU

Tereza Novotná
Zuzana Krulichová
Danielle Piatkiewicz

Listopad 2024

O autorkách

Dr Tereza Novotná je výzkumnou spolupracovnicí think-tanku EUROPEUM v programu Globální Evropa, seniorní badatelkou Centra pro evropskou integraci Svobodné univerzity v Berlíně (FU Berlin) a výzkumnou spolupracovnicí platformy 9DashLine se zaměřením na korejský poloostrov. Na FU Berlin byla držitelkou dvouletého výzkumného grantu “EUSKOR” programu Evropské unie Horizon 2020-Marie Sklodowska-Curie (č. grantové smlouvy 797977) o roli Evropské unie v Severovýchodní Asii a zahraniční politice EU vůči Severní Koreji a držitelkou grantu Korea Foundation na téma srovnání covidových pandemických opatření v Evropě a Asii. Tereza též spolupracuje s Institutem evropských studií na Université libre v Bruselu, kde mezi lety 2012-17 působila jako post-doktorandka. Mezi 2017-2018 byla Tereza hostující profesorkou Korea Foundation na Centru EU na Soulské národní univerzitě a na Fudanské univerzitě v Šanghaji a v roce 2024 na LUISS Univerzitě v Římě.

Zuzana Krulichová je výzkumnou pracovnící v programu Globální Evropa v Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM. Studuje doktorský program na Katedře evropských studií, IMS, Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Vystudovala mezinárodní vztahy na univerzitě v Leidenu a teritoriální studia na FSV UK. Během studií strávila nějaký čas na univerzitách v Londýně, Tchaj-peji nebo v Krakově. Zabývá se evropskou zahraniční politikou, především se zaměřením na oblast Indo-Pacifiku nebo infrastrukturní projekty jako je Nová hedvábná stezka nebo Global Gateway. Další pracovní zkušenosti získala například v Člověku v tísní.

Danielle Piatkiewicz je výzkumnou pracovnící Institutu EUROPEUM, která se zaměřuje na otázky transatlantických a středo- a východoevropských zahraničních a bezpečnostních vztahů, podpory demokracie a NATO. Je také nezávislou konzultantkou Nadace Aliance demokracií a zakladatelkou společnosti DEP Consulting. Dříve působila jako senior programová koordinátorka v programech

The German Marshall Fund of the United States (GMF) Asia a Future of Geopolitics (Washington, DC) a pracovala na různých projektech jako například Summit mladých profesionálů v rámci stěžejní akce GMF a na Bruselském fóru. Předtím pracovala jako programová asistentka v programu GMF Wider Atlantic v Bruselu a programová stážistka ve Varšavě. Před nástupem do GMF pracovala pro Evropský mírový institut v Bruselu (EIP). Vystudovala magisterský obor mezinárodní a politická studia se zaměřením na transatlantická studia na Jagellonské univerzitě v polském Krakově. Na Kalifornské univerzitě v Santa Barbaře (UCSB) získala bakalářský titul v oboru politologie se zaměřením na mezinárodní vztahy a vedlejší titul v oboru germanistiky.

O Institutu EUROPEUM

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je neziskový, nepolitický a nezávislý think tank, který se zaměřuje na evropskou integraci a soudržnost. **EUROPEUM** přispívá k posilování demokracie, bezpečnosti, stability, svobody a solidarity napříč Evropou a aktivnímu vystupování České republiky v Evropské unii. **EUROPEUM** provádí původní výzkum, organizuje veřejné akce a vzdělávací aktivity a formuluje nové názory a doporučení ke zlepšení domácí a evropské politiky.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Úřad vlády České republiky

Sekce pro evropské záležitosti

Úvod

V uplynulém desetiletí prochází evropské bezpečnostní prostředí významnými proměnami, od ruské invaze na Ukrajinu a eskalujícího napětí na Blízkém východě až po rostoucí geopolitické ambice Číny. Evropa je tak nucena rozšířit obrannou spolupráci a posílit své obranné a bezpečnostní kapacity. Tento vývoj urychluje úsilí členských států EU o rozvoj robustních společných bezpečnostních a obranných struktur a politik s cílem zajistit EU stabilní postavení v globálním geopolitickém uspořádání.

Vzhledem k proměňující se geopolitické situaci musí EU, mimo jiné, reagovat na výsledky prezidentských voleb ve Spojených státech, které mohou tento vývoj zásadně ovlivnit. Volba Donalda Trumpa prezidentem USA s viceprezidentem J.D. Vancem i výběr kandidátů do nové americké administrativy naznačují návrat k izolacionistické a unilateralistické americké zahraniční politice.

Od prezidentských voleb v USA v roce 2016 nicméně EU posílila své obranné kapacity. Patří sem mimo jiné iniciativy jako vojenská mobilita, využití Evropského mírového nástroje nebo Stálá strukturovaná spolupráce (PESCO). EU však musí počítat s tím, že bude muset převzít silnější globální úlohu, neboť bezpečnostní a obranné priority Spojených států se posunou od Ukrajiny a střední a východní Evropy směrem k Asii nebo Blízkému východu.

Členské státy EU proto musí připravit synchronizovanější a komplexnější strategii, jak účinně čelit geopolitickým výzvám, které představují sílící autoritářské mocnosti, jako jsou Čína a Rusko. Tato strategie by měla zahrnovat úzce koordinovaná opatření v oblasti obrany a zahraniční politiky, včetně společných vojenských cvičení, sdílení zpravodajských informací a rozvoje pokročilých technologických kapacit. Klíčové je dále posílení demokratických partnerství a politik v indo-pacifickém regionu. To zahrnuje posílení spojenectví se zeměmi

jako Japonsko, Jižní Korea a Austrálie, prosazování demokratických hodnot a zajištění otevřených a bezpečných obchodních cest. Podporou této mezinárodní spolupráce a posilováním vnitřní jednoty může EU zvýšit svou kolektivní bezpečnost a odolnost vůči autoritářským hrozbám.

1. Jaké by měly být hlavní bezpečnostní a obranné priority EU po prezidentských volbách v USA? Jak může EU posílit své obranné kapacity v očekávání potenciálního posunu americké administrativy nebo změn v amerických bezpečnostních prioritách?

Probíhající ruská agrese proti Ukrajině a rostoucí hrozby autokratických zemí, jako je Čína a Rusko, podtrhly nutnost soudržné transatlantické spolupráce proti současným i budoucím globálním hrozbám, zejména v oblasti bezpečnosti a obrany. V rámci končící Bidenovy administrativy Spojené státy a Evropa úspěšně udržují silný konsenzus a jednotu v přístupu k ruské agresi proti Ukrajině. Nicméně výsledek prezidentských voleb v USA může tuto transatlantickou jednotu narušit. Současně se na obou stranách Atlantiku objevují i známky únavy a finanční limitace.

Zvolení Donalda Trumpa prezidentem USA může vést k návratu k izolacionistickému postoji jeho předchozí administrativy. Přesto by ale některé stěžejní bezpečnostní a obranné priority měly zůstat nedílnou součástí politik USA a EU, včetně koordinovaného úsilí čelit geopolitickým hrozbám zahrnujícím kybernetickou bezpečnost, hybridní útoky nebo vlivové operace. Prioritou navíc musí zůstat řešení vznikajících hrozeb a zaměření na netradiční bezpečnostní otázky, jako jsou klimatické změny, pandemie nebo terorismus s globálními důsledky.

Aby EU posílila své obranné kapacity v očekávání potenciálního posunu americké administrativy nebo změn bezpečnostních priorit, měla by dále rozvíjet svou strategickou autonomii. To neznamená úplné ukončení bezpečnostní spolupráce se Spojenými státy, ale naopak rozvíjení strategické autonomie EU posílením její schopnosti jednat nezávisle v oblasti obrany při zachování silných transatlantických vazeb. Toto uvažování v rámci EU urychlila ruská invaze na Ukrajinu. Aby EU navázala na stávající dynamiku, měla by více investovat do obranného výzkumu a vývoje, včetně pokročilých technologií, jako jsou kybernetická obrana, umělá inteligence a bezpilotní systémy. Aktivní kroky jsme zaznamenali již v reakci na invazi Ruska vůči Ukrajině aktem o posílení evropského obranného průmyslu prostřednictvím kolaborativního zadávání veřejných zakázek (EDIRPA) a aktem na podporu výroby munice (ASAP) a následným vypracováním Evropské strategie pro obranný průmysl (EDIS) v březnu 2024.¹ Krátkodobá mimořádná opatření byla přijata s platností do roku 2025 a jejich přechod k dlouhodobějším iniciativám má zajistit Evropský program obranného průmyslu (EDIP) s cílem finanční podpory ve výši 1,5 miliardy eur z rozpočtu EU na období 2025–2027, který navrhla Evropská komise. Časová naléhavost otázek, které EDIP řeší, vyžaduje jeho co nejdřívější projednání a přijetí.

Obranná politika EU nemůže existovat bez robustního obranného průmyslu. Zvýšení schopnosti Evropy jednat v obranném a vesmírném odvětví současně zvýší její konkurenceschopnost a odolnost. Proto je klíčové podniknout další kroky k integraci vesmírné, obranné a kybernetické politiky EU. Pro další posílení evropské obranné spolupráce by EU měla posílit společné obranné iniciativy, jako

¹ Chihai, Mihai. 2024. Review of *From Strategy to Action: Europe's Troubled but Necessary Path to Defence Readiness*. <https://www.epc.eu/>. European Policy Center. 28 May. <https://www.epc.eu/en/Publications/From-strategy-to-action-Europes-troubled-but-necessary-path-to-defen~5a9f38>.

je stálá strukturovaná spolupráce (PESCO) a Evropský obranný fond (EDF), aby podpořila společné schopnosti a interoperabilitu.²

Zásadní význam má posílení vojenské mobility podporované iniciativami jako PESCO a vyzdvihované jako stěžejní projekt v rámci spolupráce mezi EU a NATO. Ruská agrese na Ukrajině zdůraznila naléhavou potřebu posílit mobilitu ozbrojených sil EU jak uvnitř, tak za jejími hranicemi. Mělo by se usilovat o přístup založený mimo jiné na odstraňování překážek, jako jsou složité administrativní postupy nebo logistická omezení, a posiluje kolektivní obrannou připravenost EU. Například v oblasti vesmíru by tento model mohl zahrnovat jednodušší sdílení satelitních dat například ze Satelitního střediska EU. V oblasti civilní připravenosti by podobný model mohl podporovat odolnost a posílit reakci na přírodní a jiné katastrofy, což je důležité nejen pro bezpečnost, ale i pro stabilitu v Evropě.

Pro posílení těchto schopností je navíc nezbytná větší spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem. Zapojení soukromého sektoru by mělo být nadále podporováno skrze financování Evropské investiční banky (EIB), která po ruské invazi na Ukrajinu schválila nový Bezpečnostní a obranný akční plán za účelem podpory obranného průmyslu. Součástí je i rozšíření definice technologií dvojího užití a pravidla pro jejich financování na veškeré civilní projekty a infrastrukturu, které mají i vojenské využití, tak aby podpořila financování bezpečnostních a obranných kapacit. Mechanismy jako je Defence Equity Facility (DEF), jež spustila EK a EIB, jehož cílem je podpořit soukromé investice do inovací v oblasti technologií dvojího užití, by měly v tomto rozvoji napomoci. Stále však EIB nemůže financovat projekty ryze vojenského charakteru a přetrvávají i překážky ve formě restriktivních politik jednotlivých soukromých bank.

² *Action Plans on Military Mobility*. European Commission, defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/military-mobility_en. Accessed 25 July 2023.

Další iniciativy v rámci transatlantické spolupráce by měly i nadále zvyšovat digitální odolnost prostřednictvím Rady EU-USA pro obchod a technologie (TTC). Cílem TTC je zajistit, aby obchod a technologie přinášely prospěch oběma regionům, posílit vedoucí postavení v oblasti technologií a průmyslu a rozšířit bilaterální obchod a investice.³ Rada TTC se stala klíčovým pilířem transatlantické spolupráce, která řeší spolupráci v oblasti kybernetické bezpečnosti, AI a dezinformací. Tyto oblasti jsou klíčové pro posilování obranných kapacit EU zajišťováním stability vojenských a civilních systémů. Spolupráce s USA v oblasti inovací a sdílení technologií, včetně těch s dvojitým využitím, by mohla do budoucna zvyšovat flexibilitu a odolnost obranných schopností Unie vůči těmto hrozbám. Podpora transatlantických investic a obchodních vztahů pak může usnadnit přístup k špičkovým technologiím, což posílí konkurenceschopnost obranného průmyslu EU. S výhledem na nástup Trumpovy administrativy je však třeba vyvinout větší úsilí k zesílení jejího dopadu a k vytvoření vzájemně prospěšného systému.⁴ Zaměřením se na tyto priority se EU může lépe připravit na potenciální posuny v americké administrativě a zajistit robustní a flexibilní obrannou politiku.

³ EU-US Trade and Technology Council (2021-2024) | Shaping Europe's Digital Future." *Digital-Strategy.ec.europa.eu*, digital-strategy.ec.europa.eu/en/factpages/eu-us-trade-and-technology-council-2021-2024.

⁴ The Future of the Trade and Technology Council ." *Position Paper*, American Chamber of Commerce to the European Union , 24 Mar. 2024, www.amchameu.eu/system/files/position_papers/the_future_of_the_trade_and_technology_council.pdf. Accessed 25 July 2024.

2. Jak může EU rozvíjet spolupráci s NATO, aby dále posílila své obranné kapacity a stala se silnějším a schopnějším garantem evropské bezpečnosti?

NATO letos oslavilo 75. výročí summitem a setkáním členských států a strategických partnerů ve Washingtonu⁵. Tento milník zdůrazňuje trvalý význam NATO pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Aliance však stále čelí globálním bezpečnostním výzvám. Agresivní aktivity Ruska, včetně anexy Krymu a invaze na Ukrajinu, zesílily bezpečnostní obavy mezi členy NATO, zejména ve střední a východní Evropě. Tento vývoj potvrdil úlohu aliance jako kritického odstrašujícího prostředku proti potenciální agresi. NATO v reakci posílilo své aktivity, včetně rozmístění mnohonárodních bojových skupin ve východní Evropě a pobaltských státech, aby své členy uklidnilo a ochránilo.⁶ NATO se navíc nadále připravuje, aby bylo schopné čelit novým hybridním hrozbám, které přesahují tradiční válčení. Patří mezi ně kybernetické útoky, dezinformační kampaně a další formy asymetrické války zaměřené na podkopání stability a demokratických institucí členských států.⁷ Závazek aliance ke kybernetické obraně a odolnosti

NATO se navíc nadále připravuje, aby bylo schopné čelit novým hybridním hrozbám, které přesahují tradiční válčení. Patří mezi ně kybernetické útoky, dezinformační kampaně a další formy asymetrické války zaměřené na podkopání stability a demokratických institucí členských států.

⁵ NATO. "Washington Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Washington, D.C. 10 July 2024." *NATO*, 10 July 2024, www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm.

⁶ NATO. "Boosting NATO's Presence in the East and Southeast." *NATO*, 8 Dec. 2023, www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm

⁷ NATO. "Boosting NATO's Presence in the East and Southeast." *NATO*, 8 Dec. 2023, www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm.

je zřejmý z iniciativ na posílení kybernetické bezpečnosti, sdílení zpravodajských informací a posílení koordinace mezi členskými státy.

Summit NATO ve Washingtonu poskytl členským státům platformu k tomu, aby znovu stvrdily základní principy Aliance, tedy vzájemnou obranu a kolektivní bezpečnost. Diskuse se soustředily na strategické priority, včetně vojenské modernizace a posilování partnerství s nečlenskými zeměmi v Indo-Pacifiku při řešení globálních bezpečnostních výzev.⁸ Nicméně těsná koordinace NATO s členskými státy EU zůstává zásadní prioritou, a to i díky vstupu Finska a Švédska do NATO v letech 2023-24, čímž 23 členských států EU je i členem Aliance.

Agenda spolupráce EU-NATO vychází z řady společných prohlášení z let 2016, 2018 a 2023 a zpráv o pokroku v 74 oblastech konkrétní spolupráce. Poslední zpráva o pokroku z června 2024⁹ hovoří o úspěchu v posílení vzájemné spolupráce v čelení hybridním hrozbám, operativní spolupráci vč. námořní oblasti, kyberbezpečnosti a kyberobraně, obranných kapacitách jako např. mobility vojenských jednotek a materiálu, budování obranného průmyslu, posilování obranných kapacit partnerů jako např. Ukrajiny, Moldavska, Gruzie, ale i Bosny a Hercegoviny, Jordánska, Tuniska a Mauretánie a zintenzivnění politického dialogu na všech úrovních. Součástí je i „Plán NATO-EU pro provádění paralelních a koordinovaných cvičení (PACE)“ pro období 2024-2025, který se zaměřuje na spolupráci při cvičeních krizového řízení včetně kybernetických útoků, hybridní války, přírodních katastrof a humanitárních mimořádných událostí a který má

⁸ NATO. “Washington Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Washington, D.C. 10 July 2024.” NATO, 10 July 2024, www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm.

⁹ Council of the European Union. „Ninth progress report on the implementation of the common set of proposals endorsed by EU and NATO Councils on 6 December 2016 and 5 December 2017“. 3 June 2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10471-2024-INIT/en/pdf>

výrazně zlepšit odolnost a připravenost obou organizací¹⁰. Další koordinace mezi EU a NATO se bude zejména odvíjet od toho, zda a jak se bude implementace 74 návrhů spolupráce i nadále prohlubovat. Upevnění a zefektivnění koordinace mezi členskými státy EU a NATO je též předmětem zprávy bývalého finského prezidenta Sauli Niinistö,¹¹ která mimo jiné doporučuje intenzivnější přípravu na případný vojenský útok, který by jednak mohl vést k aktivaci čl. 5 Severoatlantické smlouvy a zároveň i ustavení Smluv o vzájemné solidaritě členských států EU v případě krize. Niinistö upozorňuje, že zatím neexistuje žádný protokol, jak v takové situaci postupovat a obě organizace vzájemně zkoordinovat.

Posílená spolupráce mezi EU a NATO zajišťuje, aby se obranné úsilí doplňovalo a neduplikovalo, čímž se maximalizuje efektivita obou organizací. Splněním či překročením cíle výdajů na obranu ve výši 2 % HDP mohou členské státy EU a NATO dále zajistit odpovídající zdroje na posílení obranných a bezpečnostních iniciativ. Dle odhadů NATO k 12. červnu 2024¹² by letos mělo dosáhnout minimální výše 2 % HDP výdajů na obranu 23 (z 32) členských států NATO, zatímco 7 evropských států¹³ plus Kanada vydává méně než 1,8 % HDP. Jedním z klíčových priorit předchozí Trumpovy administrativy bylo, aby členské státy zvýšily své výdaje nad požadovanou 2 %. Vzhledem k vítězství Donalda Trumpa i dosud známým nominacím v rámci americké administrativy – Marca Rubia na pozici ministra zahraničí, Peta Hegsethe na funkci ministra obrany, Mika Waltze jako

¹⁰ NATO. "Relations with the European Union." *NATO*, 15 July 2024, www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm#:~:text=NATO%20and%20the%20EU%20have%20strengthened%20their%20interaction%20in%20the. Accessed 25 July 2024.

¹¹ S. Niinistö, Safer Together – Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness, https://commission.europa.eu/topics/defence/safer-together-path-towards-fully-prepared-union_en

¹² NATO. „Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2024),“ Press Release, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/6/pdf/240617-def-exp-2024-en.pdf

¹³ Jde o Chorvatsko (1,81 %), Portugalsko (1,55 %), Itálii (1,49 %), Belgie (1,30 %), Lucembursko (1,29 %), Slovinsko (1,29 %), Španělsko (1,28 %). Pro srovnání Kanada vydává na obranu 1,37 % HDP. Vzhledem k tomu že Island nemá armádu, není zahrnut to těchto statistik.

národního bezpečnostního poradce, Johna Ractliffa na místo šéfa CIA a Tulsi Gabbard do úřadu šéfky dohledu nad americkými tajnými službami- lze očekávat zvýšený tlak nejen na státy neplnící dvouprocentní závazek, ale i snahu tento závazek navýšit na minimálně 3% HDP, což v tuto chvíli kromě USA splňuje jen Polsko, Estonsko, Lotyšsko a Řecko (ČR se pohybuje poblíž 2% HDP).

Kromě finančních otázek se mohou během nadcházející Trumpovy administrativy projevit i silné izolacionistické tendence, v jejichž důsledku by se podpora Washingtonu pro NATO mohla výrazně snížit. Tento potenciální posun by se týkal zejména evropských členských států NATO a zejména těch ve střední a východní Evropě, kteří se ve své bezpečnosti a obraně proti regionálním hrozbám výrazně spoléhají na Alianci. Předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová ve svém kandidátském projevu před EP v létě 2024 uvedla, že „naše výdaje na obranu jsou příliš nízké a neefektivní. Naše zahraniční výdaje jsou příliš velké. Musíme proto vytvořit jednotný trh pro obranu. Musíme více investovat do špičkových obranných prostředků.“¹⁴ Vyzvala proto k vytvoření „komplexního systému vzdušné obrany – Evropského vzdušného štítu, který bude nejen chránit náš vzdušný prostor, ale bude silným symbolem evropské jednoty v otázkách obrany.“¹⁵ Tyto nové úkoly bude mít na starosti nadcházející Komise vedená opět von der Leyenovou a zejména nově nominovaný komisař pro obranu a vesmír, Andrius Kubilius.

¹⁴ *Statement at the European Parliament Plenary by President Ursula von Der Leyen, Candidate for a Second Mandate 2024-2029.* European Commission - European Commission, 18 July 2024, ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_24_3871. Accessed 25 July 2024.

¹⁵ *Statement at the European Parliament Plenary by President Ursula von Der Leyen, Candidate for a Second Mandate 2024-2029.* European Commission - European Commission, 18 July 2024, ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_24_3871. Accessed 25 July 2024.

Vytvoření dočasného krizového rámce – rozvolnění unijních pravidel pro státní podporu rodin, malých a středních podniků, později i se zahrnutím veřejné podpory velkým podnikům.

3. Jak by se měla EU nadále připravovat na vznikající geopolitické výzvy a příležitosti vycházející z Indo-Pacifiku? Jak by v této oblasti měla spolupracovat s NATO?

Indo-Pacifik je stále více pokládán za klíčovou oblast pro globální bezpečnost, což se potvrdilo i na 75. výročním summitu NATO ve Washingtonu, D.C. Summit zdůraznil rozšiřování spolupráce se zeměmi Indo-Pacifické čtyřky (IP4), tj. Japonskem, Jižní Koreou, Austrálií a Novým Zélandem zejména v oblastech, jako je kybernetická bezpečnost a hybridní hrozby, což odráží strategický posun, který má významné důsledky i pro evropskou bezpečnost. Silnější zaměření NATO na Indo-Pacifik znamená i podnět k hlubší spolupráci mezi EU a NATO v tomto regionu, jak naznačuje i dřívější evropská indopacifická strategie.¹⁶ Tuto skutečnost zdůrazňuje i článek 30 závěrečné deklarace¹⁷ summitu ve Washingtonu, který uvádí: „Indo-Pacifik je pro NATO důležitý vzhledem k tomu, že vývoj v tomto regionu přímo ovlivňuje euroatlantickou bezpečnost“ a zároveň článek zdůrazňuje potřebu prodiskutovat s EU „společné bezpečnostní výzvy a oblasti spolupráce“. Propojenost evropského a indo-pacifického dějiště zdůraznil

¹⁶ EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific [online]. In: EEAS a Evropská komise. 19.04.2021, Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-strategy-cooperation-indo-pacific-0_en

¹⁷ NATO. “Washington Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Washington, D.C. 10 July 2024.” NATO, 10 July 2024, www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm.

i nový generální tajemník NATO, Mark Rutte, a to v odpovědi na vyslání severokorejských jednotek na pomoc ruské agresí vůči Ukrajině.¹⁸

Indo-Pacifik je současně i regionem, kde se nejvíce projevuje zvětšující se asertivita, ne-li hrozba, Číny. Tento rostoucí vliv Pekingu se odráží v obavách z ekonomické závislosti a snahám EU tuto závislost omezit. Zároveň je i důsledkem dlouhodobé strategie čínské vlády rozšířit svůj vliv do oblasti jihočínského moře a tchajwanského zálivu, a to i nelegálními a násilnými prostředky, včetně případného útoku na Taiwan, který by i pro Evropu znamenal bezpečnostní hrozbu, ať už přímou či nepřímou. Pro EU i členské státy tato napjatá situace znamená dilema, zda i nadále brát ohled na vzájemný evropsko-čínský obchod, či zda se více přiblížit americké pozici a k Číně přistupovat spíše jako k systémovému rivalovi než partnerovi pro jednání. Tento tlak na Evropu může i velmi rychle zesílit, pokud nastupující Trumpova administrativa bude pokládat Čínu za hlavního – a případně i jediného – rivala a bude od členských států EU i NATO vyžadovat jednoznačný postup vůči Číně, a to případně výměnou za americkou podporu v jiných oblastech, ať už v podobě pokračování vojenské podpory Ukrajině či uvalení amerických cel na dovoz zboží a případné výjimky z těchto cel.

Vzájemná propojenost mezi evropským a indo-pacifickým prostorem je proto stále zjevnější. Z evropského hlediska Strategie EU pro Indo-Pacifik¹⁹ poskytuje komplexní rámec pro koordinaci diplomatického, ekonomického a bezpečnostního úsilí v Indo-Pacifiku. Jejimi klíčovými součástmi jsou podpora demokratických hodnot, zajištění otevřených a bezpečných obchodních cest a zaměření se na netradiční bezpečnostní hrozby, jako je kybernetická bezpečnost

¹⁸ Mark Rutte, „North Korean troops in Europe marks turning point“, Politico, 6 November 2024, <https://www.politico.eu/article/north-korea-troops-europe-turning-point-mark-rutte/>

¹⁹ EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific. EEAS and European Commission. 19.04.2021, https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-strategy-cooperation-indo-pacific-0_en

a dezinformace. Strategie zdůrazňuje propojenost evropského a indo-pacifického prostoru. V bezpečnostní oblasti tedy můžeme tuto propojenost v současnosti pozorovat nejen na přátelství „bez limitů“²⁰ mezi Ruskem a Čínou, ale také na poskytování dodávek munice a nově i jednotek Severní Koreou Rusku pro jeho válečné úsilí na Ukrajině, zatímco KLRD využívá této nově otevřené příležitosti pro získání ruských technologií pro svůj program výstavby balistických raket.

Pokud budou Spojené státy upírat svoji pozornost primárně na Čínu, prohlubování partnerství s klíčovými indo-pacifickými státy je pro evropskou obranu zásadní. Společná vojenská cvičení, návštěvy či zastávky v přístavech, účast na Shangri-la dialogu a podobných konferencích a další akce v Indo-Pacifiku a s indo-pacifickými partnery demonstrují zájem EU na regionální stabilitě a bezpečnosti. Rozmístění námořních lodí Německa, Francie, Itálie a Nizozemí v Indo-Pacifiku²¹ spolu s nejaktuálnějšími kroky, jako je připojení Německa k velitelství OSN (UNC) na Korejském poloostrově,²² jsou významnými příklady. Takové aktivity ilustrují závazek EU podporovat svobodný a otevřený Indo-Pacifik a posilují interoperabilitu s indo-pacifickými spojenci. Na druhou stranu vzhledem k tomu že Francie má zámořské departementy v jižním Pacifiku, jakékoli vnitřní konflikty nebo nepokoje, jako se v létě 2024 odehrály v Nové Kaledonii²³ – ať už pod čínským vlivem či nikoli – mají přímý dopad na Francii, její občany a vojáky umístěné v regionu, tak potenciálně i na EU jako celek.

²⁰ China and Russia: a friendship with 'no limits', SCMP, 28 March 2023, <https://multimedia.scmp.com/infographics/news/china/article/3214426/china-russia/index.html>

²¹ Ben Shreer, Coming of age? European defence engagement in the Indo-Pacific, IISS, 22 May 2024, <https://www.iiss.org/en/online-analysis/online-analysis/2024/05/coming-of-age-european-defence-engagement-in-the-indo-pacific/>

²² Germany joins US-led UN Command in South Korea policing armistice border, 2 August 2024, <https://www.reuters.com/world/germany-joins-us-led-un-command-south-korea-policing-armistice-border-2024-08-02/>

²³ New Caledonia pro-independence group vows more protests over election reforms, RFI, 3 August 2024, <https://www.rfi.fr/en/france/20240803-new-caledonia-pro-independence-group-vows-more-protests-over-election-reforms>

Z hlediska NATO, i v zájmu i prohloubení spolupráce mezi členskými státy EU a NATO, jsou podstatné praktické kroky, které může NATO uskutečnit spolu s indo-pacifickými zeměmi, jako je zřízení společných kybernetických operací a mechanismů pro sdílení zpravodajských informací nebo potenciální společná cvičení a koordinované reakce na kybernetické hrozby a dezinformační kampaně. Stejně tak by i integrace indo-pacifických expertů do center excelence NATO v Tallinnu a Helsinkách, která se zabývají hybridními hrozbami a kybernetickou bezpečností, mohla být dalším konkrétním krokem pro potírání hybridní války ze strany Ruska nebo Číny. V neposlední řadě by evropští členové NATO mohli pracovat na tom, aby přesvědčili Paříž, aby přestala blokovat otevření styčné kanceláře NATO v Tokiu (či v Soulu nebo jinde v Indo-Pacifiku).²⁴

Zatímco pro Českou republiku zůstává nejvyšší prioritou ruská agrese na Ukrajině, Indo-Pacifik nabývá zároveň na významu, jak je zřejmé i z vládní strategie ČR pro spolupráci s Indo-Pacifikem s podtitulem „blíže, než si myslíme“.²⁵ Udělení zakázky společnosti Korea Hydro & Nuclear Power (KHNP) na dostavbu dvou reaktorů jaderné elektrárny Dukovany a investice Tchaj-wanu v Česku na vytvoření designového centra napojeného na továrnu TSMC v Sasku tento rostoucí význam podtrhují na bilaterální úrovni, zatímco projekty Global Gateway²⁶ jako hlavního nástroje pro zvyšování vlivu EU v regionu ukazují stejným směrem z hlediska EU. Rozsáhlý konflikt v Indo-Pacifiku, jako např. napadení Tchaj-wanu nebo eskalace v jihočínském moři, by však tyto projekty narušil, a to mnohem silněji než současné útoky Hutíů v Rudém moři, a mohl by tedy mít nejen přímé obchodní, ale především bezpečnostní důsledky jak pro Českou republiku, tak celou EU.

²⁴ Tereza Novotna, Youngjun Kim, Silvia Menegazzi, NATO's New Mission: Keep America in, Russia Down, and China Out, The Diplomat, 22 July 2024, <https://buff.ly/3Shy8bG>

²⁵ Vláda ČR, „Strategie České republiky pro spolupráci s Indo-Pacifikem“, https://mzv.gov.cz/file/4852335/Strategie_CR_k_Indo_Pacifiku.pdf

²⁶ Global Gateway webová stránka, https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway_en.

Proměňující se geopolitická situace a současná nejistota o budoucnosti vnitropolitické situace v USA, ale i dlouhodobých priorit zahraniční politiky USA ukazuje na to, že členské státy EU musí posílit vlastní kapacity v oblasti obrany a být připravená na vnitřní výzvy i vnější hrozby.

Posílení strategické obranné koordinace, prohloubení partnerství s indo-pacifickými spojenci, využití strategie EU v regionu, příprava na geopolitické změny a posílení spolupráce s NATO jsou klíčovými kroky, které by nové vedení EU – včetně nové představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (HR/VP) Kaji Kallas – mělo mít na paměti. Zaměření na provázanost mezi evropským a indo-pacifickým prostorem zajistí připravenost EU zvládat mnohostranné výzvy a příležitosti, které z regionu pocházejí.

Závěr

Bezpečnostní situace se globálně, ale i s ohledem na Evropu a evropské zájmy v posledních letech významně a rychle proměňuje, ať už jde o změny napříč Atlantikem či Indo-Pacifikem. Evropská unie na tyto změny reaguje a připravuje se na převzetí silnější role v oblasti obrany. V rámci sestavování nové Komise je posílení portfolia obrany, včetně naplňování myšlenky Evropské obranné unie, jedním z klíčových úkolů jejího nového mandátu. Na základě „mission letters“ bude prvním krokem ze strany Komise v této oblasti vydání Bílé knihy o budoucnosti evropské obrany.²⁷ Tu má během prvních sto dní ve funkci předložit Kaja Kallas, nově jmenovaná vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (HRVP), spolu s Andriusem Kubiliusem, komisařem pro

²⁷ Ursula von der Leyen, „Mission Letter to Kaja Kallas, High Representative for Foreign Affairs and Security Policy and Vice-President of the European Commission“, 17 September 2024, https://commission.europa.eu/document/download/1fd85a66-b89a-492b-8855-89499106c1d4_en?filename=Mission%20letter%20-%20KALLAS.pdf

obranu a vesmír, jehož nově vytvořené portfolio má přispět právě k posílení evropské obrany a zejména k zefektivnění evropského obranného průmyslu. Obě role, resp. jejich představitelé či představitelky by se měli zaměřit na výzvy z ruské i indo-pacifické strany a tím zajistit, aby se společná zahraniční a bezpečnostní politika EU přizpůsobila a byla odolná vůči vznikajícím hrozbám. Že mají toto v úmyslu potvrdili oba noví komisaři v rámci svých slyšení před příslušnými výbory EP.

Proměňující se geopolitická situace a současná nejistota o budoucnosti vnitropolitické situace v USA, ale i dlouhodobých priorit zahraniční politiky USA ukazuje na to, že členské státy EU musí posílit vlastní kapacity v oblasti obrany a být připravená na vnitřní výzvy i vnější hrozby. Je tak v evropském zájmu posilovat spolupráci mezi EU a NATO a navazovat na silnou tradici transatlantické spolupráce i s nově příchozí administrativou Donalda Trumpa. A to nejen pro aktuální situaci na Ukrajině, kde byla dosud podpora ze strany USA klíčová, ale zároveň je v zájmu EU zvyšovat svou přítomnost a navazovat hlubší spolupráci s partnery v Indo-Pacifiku, který je významným regionem nejen pro posílení globální bezpečnosti, ale také pro zajištění ekonomické stability.